

Porovnávanie dátových súborov

Autor: Michal Linhard

Diplomový vedúci: Mgr. Tibor Hegedüs

29. júna 2006

Obsah

1 Popis problému	3
1.1 Základné pojmy	3
1.2 Maximálne zhody	3
1.3 Suffixové polia	3
1.4 Strom LCP-Intervalov	4
Literatúra	5

Úvod

Táto práca sa zaobrá algoritmami ktoré slúžia na porovnávanie dátových alebo textových súborov, alebo všeobecnejšie povedané, ľubovoľných reťazcov nad nejakou konečnou abecedou. Poskytuje prehľad a klasifikáciu známych metód porovnávania textových alebo dátových reťazcov. Za jeden z najvšeobecnejších problémov považujeme hľadanie všetkých maximálnych zhôd (match) medzi porovnávanými retazcami. Tomuto problému sa tu venujeme bližšie a skúmame jeho súvislosť s ostatnými porovnávacími problémami ako je najdlhšia spoločná podpostupnosť, najdlhší spoločný podreťazec, editačná vzdialenosť, alignment problem a iné. Veľký výskum v tejto oblasti priniesli hlavne výskumníci z poľa bioinformatiky, kde je potrebné porovnávať veľké množstvo genetickej informácie. V poslednej dobe vzniklo veľa nových prístupov k porovnávaniu reťazcov, napríklad algoritmy založené na suffixových poliach, ktoré tu stručne zhrnieme. Väčina nástrojov na porovnávanie textov sa zameriava na vyhľadávanie rozdielov medzi dvoma verziami nejakého dokumentu. V práci argumentujeme, že aj hľadanie podobnosti, ako sú maximálne zhody môže byt užitočným nástrojom na analýzu textu alebo dát. Väčšina z prác na tému porovnávania reťazcov pomocou hľadania zhôd (matches) alebo opakovaní (repeats) je zameraná najmä na oblasť genetických informácií. Hlavným cieľom práce je implementácia jednoducho použiteľnej knižnice pokrývajúcej oblasť textových a dátových súborov, ktorá by využívala najmodernejšie metódy a algoritmy z tejto oblasti.

(voliteľná časť) Analyzujeme existujúce nástroje a knižnice a definujeme požiadavky na nový program využívajúci maximálne zhody dvoch súborov pre analýzu textovej alebo binárnej informácie a pokúsime sa ho implementovať.

Kapitola 1

Popis problému

1.1 Základné pojmy

Nech Σ je konečná usporiadaná abeceda. Σ^* je množina všetkých reťazcov nad Σ . Množinu $\Sigma^* \setminus \{\varepsilon\}$ neprázdných reťazcov budeme označovať Σ^+ . Nech S je reťazec dĺžky $|S| = n$ nad Σ . Pre jednoduchosť budeme predpokladať, že veľkosť abecedy je konštantná a $n < 2^{32}$. Posledný predpoklad nám zaručí, že celé číslo z intervalu $<0, n>$ môže byť uložené v 4 bajtoch. Špeciálny symbol $\$$ je prvkom Σ (väčším ako všetky ostatné prvky) ale nevyskytuje sa nikde v S . $S[i]$ označuje znak na pozícii i pre $0 \leq i < n$. Pre $i \leq j$, $S[i..j]$ označuje podreťazec S začínajúci znakom na pozícii i a končiaci znakom na pozícii j . Podreťazec $S[i..j]$ môžeme reprezentovať párom pozícií (i, j) .

1.2 Maximálne zhody

Definícia 1.2.1. Nech S_1, S_2 sú reťazce nad Σ . Trojica čísel (p_1, p_2, l) sa nazýva zhoda (match) reťazcov S_1, S_2 , práve vtedy, keď

$$\begin{aligned} 0 \leq p_1 < |S_1| \quad \wedge \\ 0 \leq p_2 < |S_2| \quad \wedge \\ 0 \leq l \leq \min(|S_1|, |S_2|) \quad \wedge \\ p_1 + l \leq |S_1| \quad \wedge \\ p_2 + l \leq |S_2| \quad \wedge \\ S_1[p_1..p_1 + l - 1] = S_2[p_2..p_2 + l - 1]. \end{aligned}$$

Čísla p_1 resp. p_2 udávajú pozíciu zhody v S_1 resp. S_2 a číslo l jej dĺžku.

Definícia 1.2.2. Zhoda (p_1, p_2, l) reťazcov S_1, S_2 sa nazýva ľavo resp. pravo maximálna práve vtedy, keď $S_1[p_1 - 1] \neq S_2[p_2 - 1]$ resp. $S_1[p_1 + l] \neq S_2[p_2 + l]$. Zhoda sa nazýva maximálna keď je ľavo aj pravo maximálna.

Definícia 1.2.3. Nech (p_1, p_2, l) je zhoda medzi dvoma tými istými reťazcami S . Potom podreťazec $\omega = S[p_1..p_1 + l - 1]$ sa nazýva opakovanie (repeat). Opakovanie je maximálne keď je maximálna daná zhoda. Opakovanie je supermaximálne, keď sa nevyskytuje ako podreťazec žiadneho iného maximálneho opakovania.

Definícia 1.2.4.

1.3 Suffixové polia

Definícia 1.3.1. Suffixový strom pre reťazec S je orientovaný strom s koreňom, ktorý má presne $n + 1$ listov očíslovaných 0 až n . Každý vnútorný vrchol okrem koreňa má aspoň dvoch potomkov

a každá hrana je označená neprázdnym podreťazcom S . žiadne dve hrany vychádzajúce z toho istého vrcholu nemôžu byť označené reťazcami začínajúcimi na to isté písmeno. Kľúčovou črtou suffixového stromu je, že pre ľubovoľný list i , konkatenácia reťazcov na hranách cesty z koreňa do listu i je presne reťazec S_i , kde $S_i = S[i..n-1]\$$ označuje i -ty neprázdný suffix reťazca $S\$$

Definícia 1.3.2. *Suffixové pole suftab reťazca S , je pole celých čísel v rozmedzí 0 až n , špecifikujúce lexikografické usporiadanie $n+1$ suffixov reťazca $S\$$. To znamená, že $S_{suftab[0]}, S_{suftab[1]}, \dots, S_{suftab[n]}$ je postupnosť suffixov $S\$$ v stúpajúcom lexikografickom poradí. Sufixové pole vyžaduje $4n$ bajtov pamäte.*

Definícia 1.3.3. *Inverzné suffixové pole $suftab^{-1}$ je tabuľka veľkosti $n+1$ taká, že $suftab^{-1}[suftab[q]] = q$ pre ľubovoľné $0 \leq q \leq n$. $suftab^{-1}$ vieme vypočítať v lineárnom čase zo suffixového poľa a potrebuje $4n$ bajtov pamäte.*

Definícia 1.3.4. *Tabuľka bwttab pre reťazec S obsahuje Burrows - Wheelerovu transformáciu známu z dátovej kompresie (TODO: referencia). Je to tabuľka veľkosti $n+1$ taká, že pre každé i , $0 \leq i \leq n$, $bwttab[i] = S[suftab[i]-1]$ ak $suftab[i] \neq 0$. bwttab má nedefinovanú hodnotu, ak $suftab[i] = 0$. Tabuľka bwttab sa dá uložiť do n bajtov a skonštruovať jedným prechodom cez suffixové pole v čase $O(n)$.*

Definícia 1.3.5. *Tabuľka LCP (longest common prefix) hodnôt lcptab je pole celých čísel v rozmedzí 0 až n . Definujeme $lcptab[0] = 0$ a $lcptab[i]$ je dĺžka najdlhšieho spoločného prefixu $S_{suftab[i-1]} a S_{suftab[i]}$ pre $1 \leq i \leq n$. Kedže $S_{suftab[n]} = \$$, vždy máme $lcptab[n] = 0$. Tabuľka môže byť vypočítaná ako vedľajší produkt počas konštrukcie suffixového poľa alebo neskôr zo suffixového poľa v lineárnom čase [6, 6].*

1.4 Strom LCP-Intervalov

Definícia 1.4.1. *Interval $[i..j]$, $0 \leq i < j \leq n$ je lcp-interval LCP hodnoty l , ak*

1. $lcptab[i] < l$
2. $lcptab[k] \geq l$ pre všetky k , $i+1 \leq k \leq j$
3. $lcptab[k] = l$ pre aspoň jedno k , $i+1 \leq k \leq j$
4. $lcptab[j+1] < l$

Budeme používať aj skratku l -interval alebo aj $l - [i..j]$. Každý index k , $i+1 \leq k \leq j$ s $lcptab[k] = l$ budeme nazývať l -index.

Literatúra

- [1] BRENDA S. BAKER: On finding duplication in strings and software, technical report, AT&T Bell Laboratories, February, 1993
- [2] MANBER, U., & MYERS, G.: Suffix arrays: A new method for on-line string searches, SIAM Journal on Computing, 22(5), 935–948, 1993
- [3] E. UKKONEN: On-line construction of suffix-trees, Január Algorithmica 14 (1995), 249-260
- [4] M. CROCHMORE, W. RYTTER: Text Algorithms, Oxford University Press, New York, 1994
- [5] P. KO AND S. ALURU: Space-efficient linear time construction of suffix arrays, Combinatorial Pattern Matching, pp. 200-210, 2003
- [6] JUHA KÄRKKÄINEN AND PETER SANDERS: Simple linear work suffix array construction, in Proc. 30th International Colloquium on Automata, Languages and Programming (ICALP '03). LNCS 2719, Springer, 2003, pp. 943-955
- [7] S. KURTZ AND C. SCHLEIERMACHER: REPuter: Fast Computation of Maximal Repeats in Complete Genomes, Bioinformatics, 15(5):426-427, 1999
- [1] M.I. ABOUELHODA, S. KURTZ, AND E. OHLEBUSCH: Replacing Suffix Trees with Enhanced Suffix Arrays, Journal of Discrete Algorithms, 2:53-86, 2004
- [2] M.I. ABOUELHODA, S. KURTZ, AND E. OHLEBUSCH: The Enhanced Suffix Array and its Applications to Genome Analysis, In Proceedings of the Second Workshop on Algorithms in Bioinformatics, pages 449-463. Lecture Notes in Computer Science 2452, Springer-Verlag, 2002
- [3] R. DEMENTIEV, J. MEHNERT, AND J. KÄRKKÄINEN: Better External Memory Suffix Array Construction, In Workshop on Algorithm Engineering & Experiments, Vancouver, 2005
- [4] JENS MEHNERT: External Memory Suffix Array Construction, Diploma Thesis
- [5] R. DEMENTIEV, L. KETTNER, P. SANDERS: Stxxl: Standard Template Library for XXL Data Sets. Technical Report 2005/18, Fakultät für Informatik, University of Karlsruhe